

ภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทอผ้าไหม		
หมู่บ้านหนองแขวงยาว ตำบลคอนตู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น		
ข้อมูลเจ้าของภูมิปัญญา		
ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	นางแก้ว มาลา	
ที่อยู่	27 หมู่ 1 บ้านหนองแขวงยาว ตำบลคอนตู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น	
อาชีพ	ทำนา และ ทอผ้าไหม	
อายุการศึกษาภูมิปัญญา 24 ปี		
ชื่อภูมิปัญญา	ทอผ้าไหม	
ประวัติข้อมูลภูมิปัญญา		
<p>นางแก้ว มาลา อยู่บ้านเลขที่ 27 หมู่ 1 บ้านหนองแขวงยาว ตำบลคอนตู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น เปิดเผยว่า หมู่บ้านหนองแขวงยาวนี้มีอายุประมาณ 110 ปีมาแล้ว โดยในอดีต ผู้ตั้งรกรากนั้นย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดมหาสารคาม และได้เลือกทำเลที่ติดหนองน้ำในตำบลคอนตู อำเภอนองสองห้อง ซึ่งในสมัยก่อนนั้นมีต้นกก หรือชาวอีสานเรียกว่า “ต้นแขง” ซึ่งมีจำนวนมาก และลำต้นนั้นมีขนาดสูงชะลูด จึงเป็นสาเหตุที่หมู่บ้านนี้ชื่อว่า “หนองแขวงยาว”</p> <p>ในส่วนของภูมิปัญญานั้น นางแก้วได้เล่าว่า การทอผ้าไหมนั้นมีมาตั้งแต่จำความได้ โดยตกทอดผ่านปู่ย่า ตายาย มาถึงบิดามารดาของตน และตนก็ได้รับสืบทอดภูมิปัญญาทอผ้าไหมมาจากบิดาและมารดานั่นเอง</p> <p>โดยปกติแล้ว การทอผ้าไหมนั้นจะทำเป็นช่วงๆ โดยส่วนมากแล้วจะทอในขณะที่ย่ำจากการทำงาน เช่น ช่วงที่รอข้าวออกรวง นางแก้วและกลุ่มทอผ้าของตน ก็จะรวมตัวกันเลี้ยงหม่อนไหมเพื่อจะได้นำใยธรรมชาติมาทอผ้าไหม นอกจากนั้น ทางกลุ่มก็ได้รับไหมบางส่วนมาจากโครงการหลวงจิตรลดา ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องของพระบาทสมเด็จพระบรมราชินีนาถที่สนับสนุนให้กลุ่มทอผ้า ได้ผลิตทอผ้าไหม เพื่อส่งเข้าโครงการหลวง และทำการจำหน่ายส่งออก หรือจำหน่ายภายในประเทศ</p> <p>ในส่วนของระยะเวลาในการทอผ้าไหมนั้นไม่แน่นอน แต่นางแก้วเล่าว่า ไหมน้ำหนัก 1 กิโลกรัมนั้น จะสามารถนำมาทอผ้าได้เป็นขนาดประมาณ 12 เมตร โดยจะใช้เวลาในการทอประมาณ 1-2 เดือน ซึ่งในส่วนของการจำหน่าย จะจำหน่ายเป็นเมตร เมตรละ 500-600 บาท</p> <p>นางแก้วได้เสริมอีกว่า หากจะทอผ้าไหมเพื่อนำไปขายแก่โครงการหลวงนั้น ทางกลุ่มจำเป็นต้องย้อมสีผ้าด้วยวิธีธรรมชาติ เช่น การใช้สีจากใบมะม่วง หรือ เปลือกไม้ต่างๆ หากย้อมด้วยสีเคมี ทางโครงการหลวงจะไม่รับพิจารณาซื้อขาย ดังนั้น นางแก้วจึงต้องแยกชนิดผ้า หากต้องการส่งขายที่โครงการหลวง กับทอส่งขายร้านค้าปลีกทั่วไป</p>		

กำหนดความรู้/แสวงหาความรู้ (ภายใน/ภายนอก)

การทอผ้าไหมในหมู่บ้านหนองแขวงยาวนั้นมีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ซึ่งไม่สามารถหาหลักฐานได้ว่าใครเป็นผู้เริ่มต้นการทอผ้าดังกล่าว หากมีก็แต่เพียงความภูมิใจที่เจ้าของภูมิปัญญาได้ทำการอนุรักษ์การทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ รวมถึงการผลิตชิ้นผ้าที่สวยงามให้ผู้คนได้สวมใส่ นับเป็นความภาคภูมิใจของผู้ผลิตชิ้นงานเป็นอย่างมาก

การสร้างความรู้ (ขั้นตอน/วิธีการการสร้างภูมิปัญญา)

อุปกรณ์ในการทอผ้า

- หูก
- ฟืม (เครื่องมือใช้ในการทอ)
- กง (ใช้ในการกวักด้าย)
- หลักตีนกง (ไม้ที่ใช้ยึดทั้งสองข้างในการกวักด้าย)
- หลา
- กระสวย
- กี่
- เขายาว (ไม้เก็บลายขีด
- หลอดใส่ด้าย

1. นางแก้วและกลุ่มได้ทำการเลี้ยงหม่อนไหม เพื่อนำใยไหมมารวมกันเป็นเส้นด้าย โดยจะต้องนำเส้นมาคัดเส้นไหมที่มีขนาดเส้นสม่ำเสมอ
2. นำเส้นด้ายมาย้อมเย็นในน้ำที่ผสมวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบมะม่วง ครั่ง หรือ โคลน เพื่อที่จะได้สีธรรมชาติและติดทนนาน

3. นำเส้นด้ายที่ย้อมเสร็จแล้วมาวัดความยาว โดยผู้ทอจะกำหนดความยาวจากอุปกรณ์ในภาพ
4. คัดเลือกเส้นได้แล้วมาร้อยเข้ากับฟืม
5. การกรอเส้นพุ่งเข้าหลอด นำเส้นไหมที่ย้อมสีต่างๆแล้วมาเข้ากง แล้วทำการกรอเส้นไหมเข้าหลอด เพื่อเตรียมเป็นเส้นพุ่งเพื่อใช้ในการเกาะลาย และใส่กระสวยในการทอขัด

6. เลือกลาย และคัดเลือกลีด้ายมาเข้ากระสวย เพื่อจะได้ทอลายตามที่กำหนด

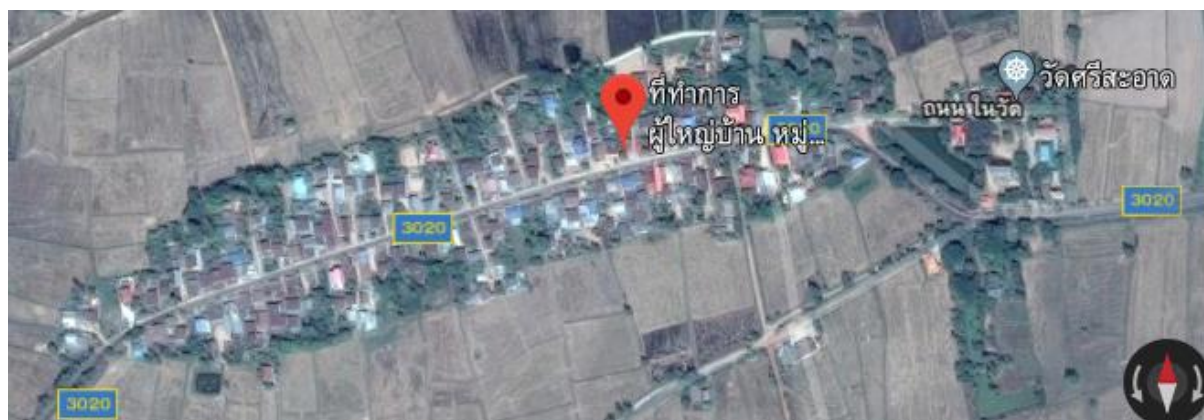
การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ (การจดจำ/เอกสาร/ฐานข้อมูล)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าไหมนี้ได้รับการถ่ายทอดจากบิดา และมารดาของนางแก้ว ซึ่งได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลาน รวมถึงลายประยุกต์สมัยใหม่นั้น ได้รับการปรับปรุงและช่วยเหลือมาจากโครงการหลวงสวนจิตรลดาขององค์ราชินี

การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (ซึมซับไว้กับตนเอง หรือ เผยความรู้ให้แก่องค์กร)

การถ่ายทอดการทอผ้าไหม เป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งจะมีความแตกต่างกันบ้างตามภูมิภาค และวัสดุอุปกรณ์ในการย้อมผ้า โดยในปัจจุบัน ผู้ซื้อมักต้องการผ้าไหมที่ผลิตมาจากวิธีการธรรมชาติ รวมถึงสีย้อมต้องเป็นสีที่มาจากธรรมชาติ จึงจะนับว่าควรค่าแก่การเป็นเจ้าของ โดยการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อลูกหลานของเราในอนาคต

พิกัด (สถานที่) บ้านหนองแขวงยาว ตำบลดอนตู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ข้อมูลผู้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีการศึกษา 2560		
ชื่อผู้ศึกษา	นายอัครินทร์ คำงาม	
หลักสูตร	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (ป.บัณฑิต) รุ่น 4	
รายวิชา	ความเป็นครู (800 5201)	
เน้นศึกษา	ครูกับการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	
คณะ	ศึกษาศาสตร์	
สถานที่ศึกษา	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเปือยน้อยศึกษา	
อาจารย์ผู้สอน		
1	รองศาสตราจารย์ สำเร็จ คำโหมง (ครูภูมิปัญญาไทย, ศิลปินมรดกอีสาน)	
2	อาจารย์ ดร.พา อักษรเสื่อ	
3	อาจารย์ ดร.ธีรภัทร โคตรบรรเทา	
4	อาจารย์ สุชาดา ลดาวัลย์	
5	อาจารย์ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว	
6	อาจารย์ บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย	